

ІНФОРМАЦЫЙНЫ БЮЛЕТЭНЬ

Кніга ноша

№ 4

ЗАСНУВАЛЬНІКІ: ГА"САЮЗ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ", МГА"ЗБС"БАЦЬКАЎШЧЫНА"

■ АЎТОГРАФ

Валянцін Акудовіч: «Знайсці свой жанр...»

– Паважаны Валянцін Васільевіч, віншаем Вас з шаноўным юбілеем! Чулі, што Вы адзначылі яго незвычайнім чынам. Ці не раскажаце чытачам «Кніганошы», як тое было?

– Я люблю балываць з сябрамі, але нават з сябрамі я не люблю балываць пад прымусам, бо пачуваюся прыкра ад хоць якога гвалту. А юбілей – гэта свята пад прымусам круглай «как дурак» даты. Таму я і прыдумаў уцячы ад яго ў вандроўку на байдарках. Тым болей што мы ўжо шмат год з хаўрусам філосафаў, літаратараў, музыкай кожнае лета вандруем па Беларусі. Гэтым разам абраў звяз з трох рэчак: Іслач, Заходняя Бярэзіна, Нёман. Натуральна, як і ў кожнай вандроўцы, хапала розных прыгодаў: былі і оверкілі (перакуленая байдарка), і залевы, і ўсялякія іншыя нечаканкі. Але пра ўсё гэта я распавядаць не буду, хай яно застанецца пры мне, як падарунак на дзень народзінаў.

– Усвой час Вы скончылі Маскоўскі літінстытут. Скажыце: пісьменнікамі нараджаюцца ці ўсё ж гэта такая ж самая прафесія, як і іншыя, і пісаць можна на вучыць любога?

– Ба ўсе гады навучання літінстытукская прафесура не стамлялася нам нагадваць: на пісьменніка вывучыць немагчыма. Гэта і насамрэч так. Кожны «на пісьменніка» вучыцца сам. Але «вучыцца самому» зусім не азначае «вучыцца сам-насам». Якраз наадварот. Таму тут надзвычай істотна, у каго ты сам вучышся, хто кшталтуе цябе інтэлектуальна дэстытычна, якія каноны ў перспектыве твайго «сам» пррапаноўваюць твае аўтарытэты і абрани твой асяродак. Разам з тым, калі табе наканавана стварыць нешта значае, дык ты ад усяго

гэтага пачутага, засвоенага і твой рабней ухваленага некалі адштурхнешся, каб наперад усяго змагло аб'явіцца загалоўнае ў пісьменніцтве – сам. Да-рэчы, у гэты момант надзвычай істотна, ад чаго ты будзеш адштурхоўвацца: ад гнілой купіны, блізкага пагорка ці гарыстай вяршыні.

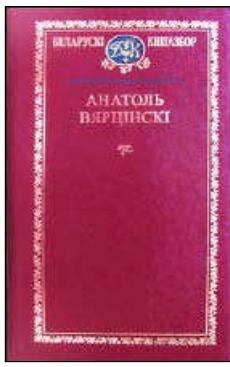
– Вы пішаце прозу, пішаце вершы, але, калі не памыляемся, любімы Ваш жанр – эсэ, які, дарэчы, папулярным стаў не так даўно... Як Вы прыйшли да яго?

– Для кожнага літаратара ёсьць са-прайднай удачай натрапіць менавіта на свой жанр. Верагодна, гэтая тэза некага (ці шмат каго) моцна здзівіць, маўляў, а ў чым тут, уласна, праблема. А міжтым, праблема існуе, і не абы-якая. Найперш яна звязаная вось з чым. У літаратуры ў кожную эпоху ёсьць дамінантныя, прэстыжныя ці нават модныя жанры, на якія перадусім і арыентуецца кожны, хто прыходзіць у літаратуру. І ўсе тады плішчацца пісаць (Працяг на стр. 8)

Даведка «Кніганошы»:

Валянцін Акудовіч – філосаф, эсэіст. Аўтар кніг «Мяне няма. Роздумы на руінах чалавека», «Разбурыць Парыж», «Код адсутнасці», «Дыялогі з Богам» і інш. Асобныя тэксты друкаваліся ў ЗША, Украіне, Польшчы, Расіі, Сербіі, Македоніі. Лаўрэат прэміі імя Алеся Адамовіча (Беларускі ПЭН-цэнтр), штотыднёвіка «ЛіМ», часопіса «Крыніца», Беларускага гуманітарнага цэнтра. Нарадзіўся ў 1950 годзе ў мястэчку Свіслач на Гарадзеншчыне. Жыве ў Мінску.

■ МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА

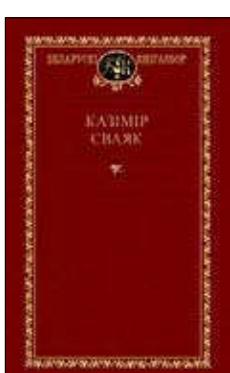
Вярцінскі Анатоль. Выбраныя творы. Уклад., камент. А. Вярцінскага; прадм. В. Русілкі. – Мінск: Кнігазбор, 2009. – 528 с. [8] с. іл. – (Беларускі кнігазбор: Серыя 1. Мастацкая літаратура).

Кнігу складалі найбольш значныя творы А. Вярцінскага – вершы, паэмы, міфалагічна драма, публіцыстычныя і літаратурна-крытычныя артыкулы, нататкі, эсэ. Яны даюць належнае ўяўленне пра творчы шлях і грамадскую дзейнасць аўтара, пра асаблівасць яго паэтыкі, мастацкага стылю, пра яго ідэйна-эстэтычнае і маральнае крэда. Гэта сорак шосты том кніжнага праекту «Беларускі кнігазбор».

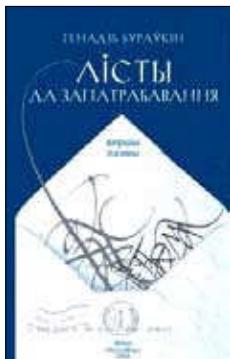
Беларускія Александрыя, Троя, Трышчан... Перакладная белетрыстыка Беларусі XV – XVII стст. Укл., расчыт., пер. з старабел., прадмова, камент. А. Бразгунова. – Мінск: Беларуская навука, 2009. – 736 с. [8] с.: іл. – (Беларускі кнігазбор. Серыя 1. Мастацкая літаратура).

Вандроўныя сюжэты гістарычнай белетрыстыкі і рыцарскага рамана XV – XVII стагоддзяў не маглі не заблукаць з Заходнім Еўропам і на Беларусь. Тут на іх аснове былі створаныя беларускія варыянты шырока вядомых твораў, якімі зачытвалася ўсё тагачаснае адукаване грамадства. Сорак сёмы том кніжнага праекту «Беларускі кнігазбор».

Сваяк Казімір. Выбраныя творы. Уклад., прадм., камент. І. Багдановіч. – Мінск: Кнігазбор, 2010. – 472 с.: [8] с. іл. – (Беларускі кнігазбор: Серыя 1. Мастацкая літаратура).

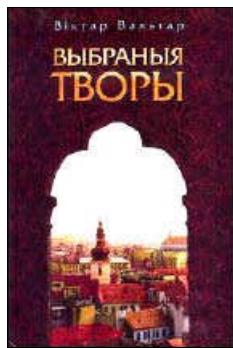
У книзе ўпершыню максімальная поўна сабраная творчая спадчына беларускага каталіцкага святара Кастуся Стаповіча, вядомага як выдатны беларускі паэт Казімір Сваяк (1890–1926). Акрамя вядомых у свой час асобных выданняў зборніка вершаў «Мая ліра», п'ес «Янка Канчавы» і «Купалле», дзённіка «Дзея маёй мыслі, сэрца і волі», у книгу ўвайшлі раскіданыя па заходнебеларускай перыёдзіцы 1910 – 1920-х гадоў шматлікі вершы, апавяданні, жарты, публіцыстычныя артыкулы на надзённыя тэмы тагачаснага жыцця, літаратурная і мастацтвазнаўчая крытыка. Пяцьдзесят чацверты том кніжнага праекту «Беларускі кнігазбор».

Бураўкін Генадзь. Лісты да запатрабавання: вершы і паэмы. – Мінск: Кнігазбор, 2010. – 336 с.

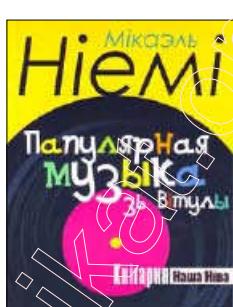
Новую кнігу паводле Генадзь Бураўкін напісаў ужо ў XXI стагоддзі. Яе складалі паэмы «Узнясенне» і «Развітанне», прысвячаныя апосталам Бацькаўшчыны Францішку Багушэвічу і Якубу Коласу, а таксама лірычныя вершы, прасякнутыя балючымі клюпатамі нашых дзён, асветленыя сыноўскай любоўю да роднай зямлі і прадыкта-

ваныя ўзвышашым пачуццём чыстага кахрання. Як заўсёды ў аўтара, яны гранічна спавядальныя і ўхваляваныя.

Вальтар Віктар. Выбраныя творы. Уклад. М. Казлоўскага, С. Панізіні; прадм. Л. Савік. – Мінск: Кнігазбор, 2009. – 280 с. – (Бібліятэчка альманаха «Куфэ-рак Віленшчыны». №13).

У зборнік выбраных твораў Віктара Вальтара (1902 – 1931) – беларускага пісьменніка, які жыў у міжваеннай Латвіі, – увайшло ўсё найлепшае, створанае ім за такое кароткае, але змястоўнае жыццё. З небыцця вяртаецца яшчэ адно імя багдановічай лёсу, на яшчэ аднаго цікавага творцу пабагацее наша літаратура.

Ніемі Мікаэль. Папулярная музыка з Вітулы: раман. Пер. са швед. мовы В. Цывіркі. – Мінск: Логвінаў, 2010. – 278 с. – (BYBOOKS).

Кніга надзвычай папулярнага пісьменніка Мікаэля Ніемі (нар. 1959 г.), якога называюць шведскім Сэліндзірам, апавядaea пра свет яго дзяяцінства – вёску Паяле на поўначы Швеціі, дзе людзі жывуць размешана і не спляшаючыся, згодна з пракаветнымі традыцыямі і завядёнкамі, і куды паступова пранікае цывілізацыя, што мяняе і ўклад жыцця, і стасункі між людзьмі. Поўная смешных і неверагодных ситуацый кніга напісаная жывою, сакавітаю моваю. Героі Ніемі не пераборлівыя ў выказваннях, але ж гэта не сцэны з жыцця ангельскіх лордаў...

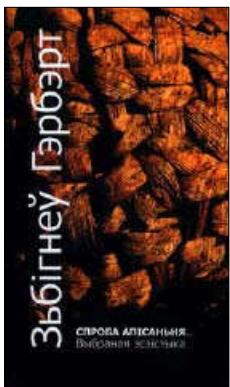
Святая прауда ды іншыя казкі: кніга ўласных твораў і перакладаў пераможцаў конкурсу маладых літаратаў імя Карласа Шэрмана. – Мінск: Логвінаў, 2009. – 262 с.

Зборнік твораў і перакладаў лаўрэатаў конкурсу маладых літаратаў, праведзенага РГА «Беларускі ПЭН-Цэнтр» у 2009 годзе. Кніга мае выгляд клепсідры, што азначае – чытаецца як з аднаго, так і з другога боку. З аднаго боку – вершы і проза фіналістаў. З другога – іх паэтычныя і празайчыя пераклады.

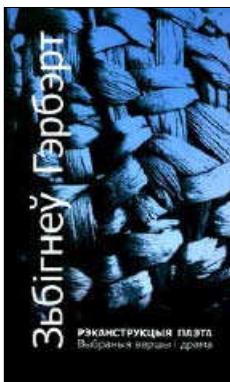
Южык Міхась. АнтыРыФМАР. – Мінск: Логвінаў, 2009. – 182 с.

У кнізе «АнтыРыФМАР» сабраныя вершы аўтара, якія пісаліся і друкаваліся ў розных перыядычных выданнях цягам апошніх дзесяці гадоў. Гэта філософская лірыка, пададзеная як у класічнай (РыФМАР), так і эксперыментальнай (АнтыРыФМАР) форме. Міхась Южык – празаік, паэт, літаратурны крытык, аўтар кніг прозы «Мёртвае дрэва», «Перакулены час», «Марыянеткі і лялькаводы», рамана «Лесвіца».

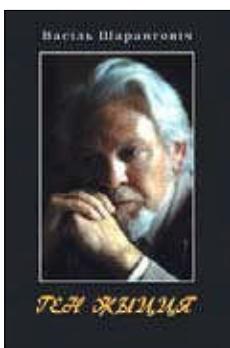
Гэрберт Зьбігнєў. Спраба апісаньня: эсэ. Пер. з польск. – Мінск: Логвінаў, 2009. – 248 с.

Адзін з найвыбітнейшыхпольскіх паэтаў і драматураў XX стагоддзя Збігнєў Герберт (1924 – 1998) таксама шырока вядомы сваімі кнігамі эсэ, перакладзенымі на шматлікія мовы свету. У кнізе «Спраба апісаньня...», першым асобным выданні эсэстыкі Герберта па-беларуску, сабраныя дзесяць эсэ з трох ягоных кніг.

Гэрберт Зьбігнєў. Рэканструкцыя паэта: вершы, п'еса. Пер. з польск. – Мінск: Логвінаў, 2009. – 244 с.

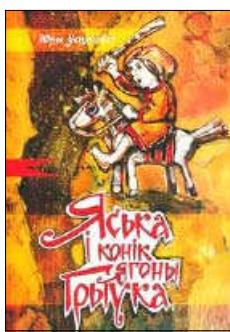
У другую кнігу ўайшлі выбраныя вершы Збігнева Герберта. Большасць тэкстаў публікуеца па-беларуску ўпершыню. Некаторыя вершы падаюцца ў новых беларускіх перакладах. У кнізе змешчаная таксама драма Герберта «Рэканструкцыя паэта».

Шаранговіч Васіль. Ген жыцця: аўтабіографічная аповесць. – Мінск: Кнігазбор, 2009. – 364 с.: іл.

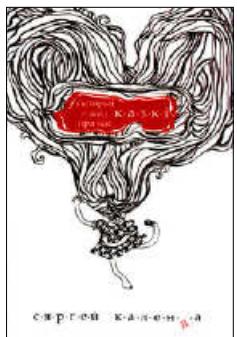
Жыццё Народнага мастака Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі рэспублікі, прафесара Васіля Шаранговіча – яскравы прыклад таго, як талент і апантаная праца вітасць, велізарнае жаданне дасягнуць пастаўленай мэты і самахварнае служэнне ёй вывелі хлопчыка з глухой вёскі

Качаны, што на Мядзельшчыне, на широкі шлях мастацтва. Змрочныя дні ваеннага маленства, гаротнае пасляваеннае існаванне сярод мудрых і спагадлівых вясковых людзей, нялёткія, запоўненныя бясконці працай гады студэнцкага юнацтва, пошуки свайго адметнага месца ў жыцці, сустрэчы з многімі выдатнымі асобамі, актыўная творчая і педагогічная дзеянасць – усё гэта паўстае са старонак аўтабіографічнай аповесці мастака «Ген жыцця».

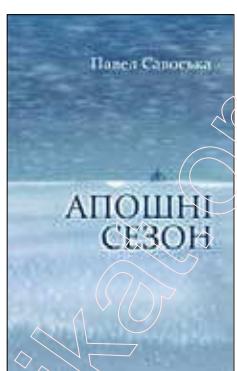
Усціновіч Юры. Яська і конік Ягоны Грыўка: казка. Мастак I. Іваноў. – Мінск: Логвінаў, 2010. – 28 с.

Аўтар кнігі – полацкі гісторык, выкладчык Полацкага ўніверсітэта Юры Усціновіч. Кніга «Яська і конік Ягоны Грыўка» адрасаваная малененькім чытачам. Напісаная кніга ў былінным стылі, з добраю долюю фантазіі, аднак грунтуецца на гістарычных фактах. Шасцігадовы полацкі хлопчык Яська засмучаецца, што бацька не ўзяў яго з сабой на Грунвальдскую бітву з крыжакамі. Аднак тут, кажа аўтар кнігі, здарaeцца чуд...

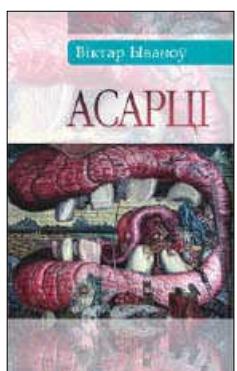
Календа Сяргей. Казкі: гісторыі (не) пра нас. Казкі. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 108 с.: іл.

Казкі Сяргея Календы блізкія да чароўных, хаця ў іх няма пафасных цмокаў, самотных прынцаў ды непрадказальных феяў, няма чароўных прадметаў, ад барады да лямпы. Усё гэта падаеца непакультальным для сучаснага чытача, разбэшчанага камп'ютарнымі гульнямі. Аднак тут ёсць матывы ўвядзення, матывы пошуку іншага сусвету і падарожжа ў яго, тут ёсць ініцыяцыі, без якіх немагчыма чароўная казка. Галоўнае – героі ды адносіны паміж імі.

Савоська Павел. Апошні сезон: аповесці, апавяданні. – Мінск: Галіяфы, 2009. – 398 с.

Павел Савоська стварае цікавыя і запамінальныя вобразы і харкторы, дакладна перадае каларыт сваёй эпохі. Аўтар знаёміць нас з падзеямі і асобамі, прымушае кожнага задумца і суперажываць іх лёсу. Героі кнігі – звычайнія людзі, якія трапляюць у складаныя ўмовы жыцця, паўстаюць перад проблемай выбару і вымушаныя на аснове свайго досведу рабіць аналіз сітуаціі і прымачь рашэнні; гэта людзі неспакойныя, яны не ўмеюць прыстасоўвацца, шчыра вераць у чалавечую дабрыню і ў перамогу светлага. У кнігу ўайшлі новыя аповесці «Апошні сезон», «Фіктыўны шлюб», «Грэшнік» і шэраг апавяданняў.

Іваноў Віктар. Асарці: паззія, проза, п'еса. – Мінск: Галіяфы, 2009. – 156 с. – (Другі фронт мастацтваў).

У зборнік «Асарці» ўайшоў шэраг паэтычных, празаічных і драматычных твораў Віктара Іванава, напісаных у 1999 – 2006 гг., у тым ліку літаратурна-крытычная аповесць «Кутузай» і першы ў славянскай паззіі цыкл аўтамабільных санетаў «Аўтамабілі СССР». Кніга змяшчае розныя па сваім пафасе, пазыцыі і мастацкай вартасці творы, чым і тлумачыцца выбар назвы. Зборнік «Асарці» прызначаны для самага шырокага кола чытачоў.

Гаўф Вільгельм. Халоднае сэрца: казка. Пер. з ням. мовы і паслямова Альгерда Бахарэвіча. – Мінск: Галіяфы, 2009. – 230 с. – (Другі фронт мастацтваў).

Знакаміты казачны твор класіка нямецкай літаратуры Вільгельма Гаўфа (1802 – 1827) дапоўнены прыгодамі «нікому не вядомага» перакладчыка, які падчас працы над казкай сам робіцца персанажам дзіўнай, містычнай гісторыі...

Янсан Тувэ. Маленькая тролль і вялікая паводка. Пер. з швед. Н. Лабады; ілюстрацыі Т. Янсан. – Мінск: Зміцер Колас, 2010. – 56 с.: іл.

Казачная аповесць «Маленькая тролль і вялікая паводка» – першая з серыі кніг, прысвеченых мумітролям, чароўным і забаўным істотам, прыдуманым, апісаным і намаляваным выдатнай фінскай пісьменніцай і мастачкай Тувэ

Янсан (1914 – 2001). Кніга адрасуецца дзесятам малодшага школьнага ўзросту, а таксама ўсім аматарам і заўзятарам мумітроляў.

Гамбровіч Вітальд. Ferdydurke: раман. Пер. з польск. В. Сёмухі. – Мінск: Калегіюм Усходній Еўропы імя Яна Новака-Езэрнъскага; Зміцер Колас, 2009. – 266 с. – (Littera scripta).

Раман аднаго з найбуйнейшых польскіх аўтараў XX ст. Вітальда Гамбровіча, поўны чорнага гумару, працягвае камедыйную традыцыю вялікіх майстроў мінуўшчыны – Рабле, Сервантэса, Філдынга.

Правакацыйны стыль, парадаксальная будова твора і абсурднасць яго сітуацый не замінаюць аўтару глыбока даследаваць такія вечныя тэмы, як узаемадносіны маладосці і даросласці, сталасці і недаспеласці, уплыў на чалавека культуры і дачыненняў з іншымі, свабода асобы і яе залежнасць ад чужой думкі...

Барадулін Рыгор. Вышын Грук у грома з рук: лапатушки, цвялілкі, бубнілкі, пацешкі. Для дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту. Уклад. У. Сіўчыкаў; маст. А. Карповіч. – Мінск: Радыёла-плюс, 2009. – 160 с.: іл.

Кнігу Народнага паэта Беларусі, намінанта Нобелеўскай прэмii ў галіне літаратуры Рыгора Барадуліна склалі вершы, загадкі, лапатушки, цвялілкі, бубнілкі, пацешкі, а таксама пераклады твораў дзіцячых пісьменнікаў з Польшчы, Літвы, Грузіі, Малдовы і інш. Кожны раздзел Дзядзька Рыгор пазначае дасціпным вершыкам:

Грузінскія казкі-раскалыханкі
Ступаюць на беларускія ганкі.
Сябры!
Адныніяце і вочы, і вушы,
Хай сонцам напоўняцца душы!

■ З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Андрэй Хадановіч: «Ва Украіне чытаюць па-беларуску»

Сёлета ва Украіне чарговы раз праходзіў фестываль культуры «Беларуская вясна». Адным з яго ўдзельнікаў быў паэт і перакладчык, старшыня Беларускага ПЭН-цэнтра Андрэй Хадановіч. Са спадаром Андрэем гутарыў Міхась Скобла.

– Фестываль «Беларуская вясна» ладзіўся ўжо трэцім разам, і Вы браўші ўдзел ва ўсіх трох. Чым сёлетня «Вясна» адрознівалася ад па-пярэдніх?

– Калі раней былі проста чытанні, презентацыі кніжак, паэтычныя слэмы што да літаратараў, то сёлета з'явілася ініцыятыва на ўзору выдацца і кнігарня. Праект пад назвай «Беларуская палічка» презентаваўся адначасова ў некалькіх украінскіх гарадах – там, дзе ёсць сетка украінскіх кнігарняў «Е». Паўсюль, дзе існуе «Е», цяпер ёсць беларускія кніжкі на беларускай мове. Спачатку дэсант нашых маладых паэтаў у складзе Вітала Рыжкова, Андрэя Адамовіча і Сяргея Прывуцкага наведаў Харкаў і Кіеў. Дарэчы, у кіеўскай кнігарні «Е» сустрэча выклікала вялікі энтузізм: быў арганізаваны тэлемост з беларускім літаратарам Паўлам Касцюковічам, які з экрану прачытаў сваё апавяданне і сарваў воплескі. А мы з шаноўнымі калегамі Барысам Пятровічам і Вольгай Бабковай наведалі Львоў, дзе адбылася сустрэча ў кавярні «Кабінет», потым мы паехаў ў Івана-Франкоўск, пасля іншоў

вярнуліся ў Львоў, дзе мелі дзве сустрэчы у кнігарнях «Е».

Усё робіцца цэнтралізавана – паміж Мінскам і Кіевам. З украінскага боку гэта арганізатары «Беларускай вясны», а з нашага – мінскія кнігарні «У» і Irap Lогвінаў. Сімвалічна, што дзве адметныя літары нашых алфавітаў так сустрэліся. У выніку, зразумела, першыя дваццаць выдавецкіх пазіцый, якія паехалі ва Украіну, – гэта ўсё прадукцыя незалежных кнігарняў, маленкіх, недзяржаўных. Прыемна, што Irap Lогвінаў праявіў талерантнасць, і, скажам, у гэтым топ-спісе не толькі кнігі выдавецтва «Логвінаў», а і іншых. Скажам, выдавецтва «Галіяфы» – Альгерда Бахарэвіча і Зміцера Вішнёва, кнігі Барыса Пятровіча «Жыць не страшна» і «Плошча».

– Вы лічыце, што ўкраінцы будуть набываць беларускія кнігі па-беларуску?

– Будуць набываць і чытаць. У 2005 годзе ў кіеўскім выдавецтве «Факт» выйшла мая кнішка – па-беларуску. Выдавец Леанід Фількенштайн вырашыў, што гэта можа быць нечакана і прыбыткова. Кніжка выйшла без аніякіх

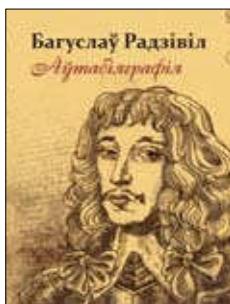

Андрэй ХАДАНОВІЧ

дафінансавання – і дзвюхтысячны наклад разышоўся за некалькі месяцаў. Так што і ва Украіне чытаюць па-беларуску. Можа быць, таму, што мовы нашыя блізкі і ўзаемапразрыстыя – 86 адсоткаў агульнай лекскі. З іншага боку – усё ж такі розныя. І чытак можа адчуць сябе паліглотам, які раптам дазненіца, што ведае яшчэ адну замежную мову.

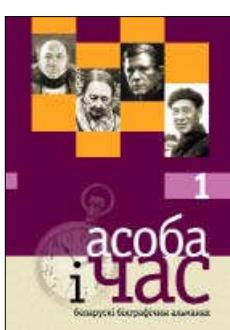
Паводле
«Радыё Свабода»

■ НАВУКА/ПУБЛІЦЫСТЫКА/ДАВЕДНІКІ

Багуслаў Радзівіл. Аўтабіяграфія. Уклад. і пасляслоўе Уладзімір Січыкаў; прадм. Генрык Літвін; пер. з пол. мовы А. Бутэвіч, Ул. Січыкаў. – Мінск: Радыёлаплюс, 2009. – 164 с.: іл.

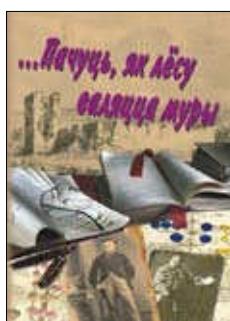
Гэтую кнігу з яе асноўным творам, «Аўтабіяграфія», што належыць пяру выбітнага дзяржаўнага і ваеннага дзеяча Вялікага Княства Літоўскага князя Багуслава Радзівіла, варта аднесці да «літаратуры факту». Аднак цікавая яна будзе не толькі прафесійнымі гісторыкамі, але і ўсім, хто цікавіцца нашым мінулым. У кнізе шырока прадстаўлены падзеі XVII ст., удзельнікамі і відавочцамі якіх быў сам Багуслаў Радзівіл.

«Асоба і час». Беларускі біяграфічны альманах. Выпуск 1. Уклад. Аляксандр Фядута. – Мінск: Лімарыус, 2009. – 500 с.

«Асоба і час» – альманах пра людзей, чыё жыццё было звязанае з Беларусью. У першы выпуск альманаха ўвайшлі матэрыялы, прысвечаныя як добра вядомым асобам (Васіль Быкаў, Іван Мележ, Янка Брыль, Пётр Машэраў, Зоська Верас, Алесь Салавей),

так і тым, хто пакуль не стаў часткай свядомасці нашага народа, але заслугоўвае гэтага (архівіст Мікола Малінаўскі, гісторык і палітык Іахім Лялевель, фізік Фёдар Фёдараў, удзельніца паўстання 1830-31 гг. Ганна Герыч, педагог Уладзімір Барані інш.). Упершыню друкуюцца ўспаміны, дзённікі, лісты гэтых людзей.

...Пачуць, як лёсу валяцца мұры: памяці Генадзя Кісялёва. – Мінск: Лімарыус, 2010.

Зборнік прысвечаны памяці выбітнага гісторыка літаратуры Беларусі XIX – XX стст. Генадзя Васільевіча Кісялёва – чалавека, які аддаў сваё жыццё раскрыццю таямніцай гутарства ананімных паэм «Энеіда» і «Тарас на Парнасе», найбуйнейшага даследчыка жыцця Кастуся Каліноўскага. У

зборнік увайшла поўная бібліографія працаў навукоўца, успаміны пра яго, артыкулы сяброў, вучняў і паслядоўнікаў, якія працягваюць яго справу. Сярод аўтараў зборніка Адам Мальдзіс, Арсень Ліс, Аляксей Каўка, Віталь Скарабан, Яэп Янушкевіч, Вольга Гарбачова, Мікола Хаустовіч, Сямён Букчын, Алесь Смалянчук і інш.

Бабкова Вольга. ...І цуды, і страх: эсэ па гісторіі штодзённасці Вялікага Княства Літоўскага XVI – XVII стагоддзяў. – Мінск: Логвінаў, 2010. – 152 с. – (Галерэя «Б»).

Пад адной вокладкай сабраныя гістарычныя эсэ Вольгі Бабковай, якія друкаваліся ў розныя часы ў газете «Наша Ніва». Аўтар не імкнецца вытлумачыць жыццё

людзей позняга Сярэднявечча і пачатку Новага Часу, а спрабуе адчуць колеры і смакі самога тагачаснага жыцця. Праца са старажытнымі дакументамі дала магчымасць Вользе Бабковай адгукнуцца на «экзістэнцыяльнае рэха», якое паўстае паміж часамі цяперашнім і часамі мінулым. Паміж аўтарам і гістарычным персанажам.

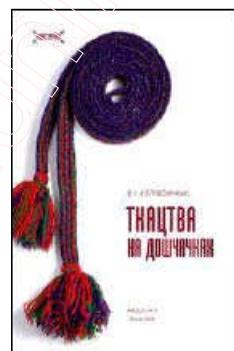

Плавінскі Мікалай. Нарысы гісторыі клінковай зброя X – XIII стагоддзяў на Беларусі. – Мінск: Логвінаў, 2009. – 158 с.: іл.

Праца прысвечана вывучэнню клінковай зброя X – XIII стст. на тэрыторыі Беларусі. На падставе археалагічных дадзеных, пісьмовых і іканаграфічных крыніц у кнізе выяўляюцца асноўныя напрамкі развіцця асобых відаў клінковай зброя і іх судансіны ў комплексе ўзбраення рэгіёна.

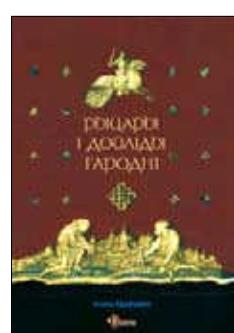
Звесткі аб клінковай зброя насельніцтва Беларусі параўноўваюцца з аналагічнай інфармацыяй аб суседніх рэгіёнах, што дазваляе вызначыць месца Беларусі на ваенна-тэхнічнай мапе Еўропы X – XIII стст. Тэкст суправаджаецца шматлікімі ілюстрацыямі.

Кніга разлічаная на археолагаў, гісторыкаў, музеіных супрацоўнікаў і ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй і матэрыяльнай культурай сярэднявечнай Беларусі.

Селівончык Вера. Ткацтва на дошчачках: практычны дапаможнік. – Мінск: Медысонт, 2009. – 64 с.: іл. – (Майстроўня).

Кніга адкрывае серыю практычных дапаможнікаў у традыцыйных беларускіх рамёствах і з'яўляецца вынікам паглыбленага вывучэння старажытнай тэхнікі вырабу паясоў. У ёй падрабязна апісваюцца ўсе тэхналагічныя працэсы: запраўка дошчачак, складанне узору, прыёмы ткання, якія праілюстраваныя каляровымі схемамі, малюнкамі і фотаздымкамі, расказваеца пра аздабленне тканых рэчаў кутасамі, пампонамі, маҳрамі. Акрамя таго, аўтарка дэманструе вынікі творчага пераасэнсавання тэхнічных і мастацкіх магчымасцяў гэтага спосабу ткання, а таксама раскрывае раней не вядомыя сакрэты тэхнікі. Кніга змяшчае дадатак, у якім прыводзяцца фотаздымкі і схемы традыцыйных беларускіх паясоў з музеіных і прыватных калекцый.

Краўцэвіч Алеся. Рыцары і дойліды Гародні: навелы. / ілюстрацыі П. Татарнікава. – Гародня-Wrocław, 2009. – 107 с.: іл. – (Гарадзенская бібліятэка).

«Рыцары і дойліды Гародні» – 8-я кніга серыі «Гарадзенская бібліятэка». Яна складаецца з трох навелай гісторыка Алеся Краўцэвіча, прысвечаных археалагічным даследаванням сярэднявечнай Гарадзеншчыны, гарадзенскому Старому Замку, вялікаму князю Вітаўту, які сваю кар'еру пачынаў менавіта тут. Гэта першая падобнага кшталту кніга, прысвечаная Гародні.

■ НАВУКА/ПУБЛІЦЫСТЫКА/ДАВЕДНІКІ

Гарадзенскі палімпсест. 2009. Дзяржаўныя установы і палітычнае жыццё. XV – XX ст. Пад рэд. А. Смаленчука, Н. Сліж. – Гарадня, 2009. – 383 с.: іл. – (Гарадзенская бібліятэка).

Матэрыялы зборніка прысвячаны гісторіі Гарадні. У цэнтры даследчыцкай увагі аптынуліся праблемы дзеянасці гарадскіх і дзяржаўных органаў улады, а таксама палітычнае жыццё.

Асобнае месца ў зборніку адведзенае крыніцазнайству і публікацыі дакументаў. Зборнік адрасаваны навукоўцам, а таксама ўсім, каго цікавіць гісторыя Беларусі і мінулае яе гарадоў.

Астапенка Анатоль. И где зродились и ускормлены суть по Бозе...: дослед беларускага нацыяналізму. – Санкт-Петербург: Невский Простор, 2010. – 734 с.

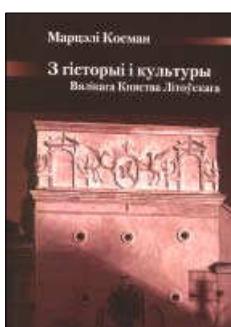
Аўтар кнігі – вядомы палітык і публіцыст – сцвярджае, што «нацыяналізм ад нараджэння натуральна ўласцівы кожнаму чалавеку». Сам сябе ён лічыць нацыяналістам, мяркуючы не толькі па гэтай кнізе, але і па паярэдняй, якая так і называлася «Паслухайце нацыяналіста». Безумоўна, кніга выкліча неадназначную рэакцыю і розныя ацэнкі. І найперш ад таго, што звычайні патрыятызм вельмі часта выдаецца аўтарам з... зразумела ж, нацыяналізм.

Скарыніч: Літаратурна-навуковы гадавік. Вып. 8-9. Уклад. А. Каўка. – М.: Советский писатель, 2010. – 287 с.

Выпуск прысвячаны 1000-м угодкам летапіснае Літвы-Беларусі, а таксама беларускай прысутнасці ў маскоўскай (расійскай) прасторы, малазнаным старонкам з гісторыі нацыянальнага адраджэння. Сярод аўтараў гадавіка – Здзіслаў Сіцька, Сяргей Дубавец, Віталя Скалабан,

Алесь Петрашкевіч і інш. У літаратурным раздзеле друкуюцца творы Ларысы Геніош, Міколы Ермаловіча, Васіля Зёненка і інш. Каардынатар праекту – Віктар Чайчыц.

Косман Марцэлі. З гісторыі культуры Вялікага Княства Літоўскага. Уклад. Г. Сагановіча; пер. з пол. мовы С. Ішчанкі [і інш.]. – Мінск: Медысонт, 2010. – 448 с. – (Бібліятэка часопіса «Беларускі гісторычны агляд»).

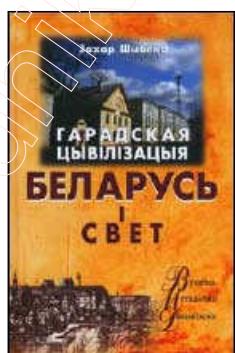
Кнігу вядомага польскага літуаніста складаюць артыкулы, прысвячаныя пераважна маладаследаваным праблемам сацыяльна-палітычнай і канфесійнай культурнай гісторыі ВКЛ. Выбранныя працы дэмантуюць шырыню даследчыцкіх інтарэсаў і нетыповасць падыходаў навукоўцы, заслужанага і для беларускай гісторыяграфіі.

Выданне разлічанае на гісторыкаў, студэнтаў гістарычных факультэтаў і ўсіх, хто цікавіцца даўняй гісторыяй Беларусі.

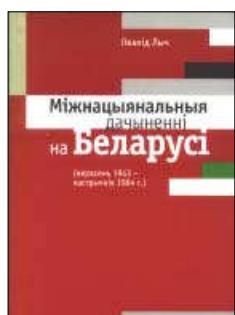
Калядка Святланы. Беларуская сучасная жаночая паэзія: мастацкая канцепцыя «жаночага шчасця». – Мінск: Беларуская навука, 2010. – 163 с.

У манаграфіі разглядаецца жаночая інтимная лірыка (другая палова ХХ – пачатак ХХI ст.) у творчасці паэтаў як старэйшага пакалення, так і дэбютантак. У асобных раздэлах прадстаўленыя псіхалагічныя тыпы (традыцыйныя фемінінны і феміністычны, феміністычны, андрагінны, духоўны, інтэлектуальны і інш.), якія пакладзеныя ў аснову стварэння паэтычнага вобразу лірычнай герайні. Актуальнасць манаграфіі грунтуецца на вывучэнні жаночай паэзіі з дапамогай сучасных гендэрных тэорый, у якіх задзейнічаны метадалагічны інструментарый псіхалогіі, філософіі, сацыялогіі і іншых навук. Адресуецца навукоўцам, выкладчакам, настаўнікам, студэнтам і ўсім, каго цікавіць сучасная паэзія ў шматварыянтнасці самараскрыцца аўтаркі-жанчыны.

Шыбека Захар. Гарадская цывілізацыя: Беларусь і свет. Курс лекций. Вільня: ЕГУ, 2009. – 372 с.

Навучальная-метадычны дапаможнік пра станаўленне гарадской цывілізацыі ў Беларусі і свеце складаецца з трох раздзелаў: гісторыя горада, урбанізацыя, гараджане. Гісторыя горадоў Беларусі і свету паказана храналагічна, паралельна і параліньяльна, праблемы сучаснасці Беларусі – з рэтраспекцыямі ў мінулае і ў кантэксле сусветных працэсаў. Урбанізацыя даследуецца ў сувязі з развіццём эканомікі і гарадской культуры, узаемадносінамі вялікіх і малых горадоў і дамінантай роліяй сталіцы. Аўтар разглядае такія аспекты, як ментальнасць гараджанаў, гарадскі камфорт, гарадское самакіраванне і горадабудаўнічая палітыка. Выданне прыдатнае для выкарыстання ў якасці дапаможніка па спецкурсе «Гарадская цывілізацыя: Беларусь і свет» (сёняння выкладаецца ў ЕГУ). Кніга будзе цікавая і карысная шырокаму колу чытачоў.

Лыч Леанід. Міжнацыянальныя дачыненні на Беларусі (верасень 1943 – каstryчнік 1964) – Мінск: Галіяфы, 2009. – 284 с.

У кнізе на вопыце Беларусі паказваецца, як у выніку правядзення савецкай палітыкі збліжэння і зліцця нацый, іх культур і моваў адбывалася дэнациянализация ў палітычнага, эканамічнага і духоўнага жыцця, дэформавалася нацыянальная самасвядомасць народа.

Прызначаецца для шырокага кола чытачоў, якія цікавіцца ці спецыяльна займаюцца вывучэннем нацыянальных дачыненняў у СССР у пасляваенны перыяд.

Гарадзенскія зацемкі з катамі на фоне

Астравец Сяргей. Каты Ёзафа Ратцынгера: апавяданні, эсэ, зацемкі, рэпартажы з Горадні. – Вільня: Інстытут беларусістыкі, 2009. – 248 с. – (Кнігарня «Наша Ніва»).

Адна з апошніх кніг серыі Кнігарні «Наша Ніва» належыць не толькі пяруды клавіятуры вядомага гарадзенскага журналіста, але і хвасту, вусам і кіпцюрам ягонага ката.

Аўтар самага незразуметага блогу на «Нашай Ніве», Сяргей Астравец гранічна шчыры, надзвычай адкрыты ў сваіх тэкстах. Ён дазваляе нам прынесьці па вуліцах свайго горада, засіці ў сенцы свайго светапогляду, зазірнуць у старую драўляную шафу сваёй творчасці.

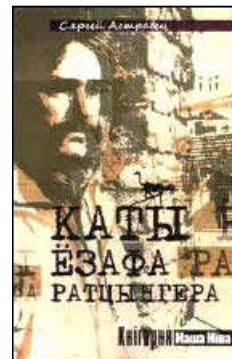
Здалёк познавальны на вуліцах уладальнік пышных вусаў і шавялюры, быццам стary хіпан, дыназаўр неіснуючых папяровых выданняў. Чалавек з густам. Эстэт – падкрэслена піша тарашкевіцай. Яго апавяданні, быццам паштобукі, запомненыя краявіды, тэлеграмы: з Горадні, Грунвальду, Адрыятыкі, Усходніяй Нямеччыны...

Найноўшая кніга – «Каты Ёзафа

Ратцынгера» – гэта арганічны працяг папярэдніх кніг аўтара. Як і ў «Кактэйлі...», гэта збор апавяданняў, нататак, нарысаў з горада над Нёманам, старадаўніга Garten, які аўтар адчувае як мала хто. Але не толькі адсюль: ёсьць і экспурс у дагадзенскае мінулае, у сталіцу, за мяжу.

Кароткая, дынамічная апавяданні-падзеі, грэцкія апавяданні-дывялогі, у асноўным пра закасцяньлыя чыноўнікаў, апавяданні-роздумы, з касцёльнімі вежамі і презідэнцкімі выбарамі на фоне. Астравец – майстар кароткай формы са сваім адметным, познавальным стылем. Адначасова нельга не папярэдзіць пра пэўную манатоннасць у форме і змесце, монатэматычнасць. Аўтар не стамляеца паказваць нам наш нацыяналыны каўтун, не саромееца сваіх усходніх фобіяў ці мілых паланізмаў у тэкстах – вядома, ён жа гарадзенец, хай сабе і не карэнны.

Назва, традыцыйна ўжо, уводзіць у зман: у папярэдній кнізе – «Кактэйль Молатава» – не было кактэйляў, у гэтай – толькі адзін сіямскі кот Базыль і адзін Папа Рымскі Бенедыкт на амаль 250 старонак. Яны эпізадычныя героі, сімвалы ці, хутчэй, мімавольныя суаўтары.

Старэйшыя чытачы знайдуць тут насталычныя, але не надта вясёлыя успаміны з часоў скону Краіны Шчасця і першых гадоў незалежнасці, смярдзючыя ікарусы і дэфіцыт. Маладзейшыя – цікавосткі з нядаўнага мінулага, якое можа падавацца ім калі і не фантастычным, то напэўна незвычайнім. З маіх назіранняў у Польшчы: «Мама, а праўда, што калісьці ў Аўшоне на паліцах быў адно толькі уксус?» – пытаецца на вуліцы хлопчык.

Вышукванне, ці нават адшыфрованне асобаў, падзеяў, месцаў, пра якія Астравец амаль ніколі не піша наўпрост, – асалода для чытача. Асабліва пры добрай каве, якой, згодна з кнігай, так не хапала аўтару ў дзевяностыя.

Лёша Шота, t-styl.info

«Рэчы та ці вы» Дэмітрыя Плакса

Дэмітры Плакс. Трыццаць тэкстаў. – Мінск: Медысонт, 2009. – 66 с. (Бібліятэчка часопіса «Дзеяслой»)

«Трыццаць тэкстаў» – кніга Дэмітрыя Плакса, пісьменніка, журналіста і пераходчыка. Ужо сама яе назва маніфестуе незвычайнасць і пэўнага кшталту эксперыментальнасць гэтага зборніка як літаратурнай з'явы. У чым жа палягае гэтая незвычайнасць і эксперыментальнасць? Што падштурхне чытача сказаць сабе: «Такога я яшчэ не чытаў»? На гэтыя пытанні можна даць некалькі адказаў, і ўсе яны праўдзівыя ў дачыненні да гэтай кнігі.

Літаратурная форма. Вызначаючы ўласныя літаратурныя творы як «тексты», аўтар можа імкнучца сцерці ўсе перадвызначэнні жанру і формы і тым самым даць новому тэксту магчымасць быць свабодным ад умоўнасцяў, канонаў... Творы, змешчаныя ў кнізе Плакса, – гэта паэзія, толькі нейкага іншага, не зусім звычайнага кшталту. Паэзія, у якой адсутнічае рыфма, а больш важнае месца займае запаволена-флегматычны рытм, яркі вобраз, спосаб арганізацыі словаў.

Таму ў дадзеным выпадку ўмоўнае вызначэнне «текст» паказвае на пошук аўтарам новага азначэння жанру для сваіх твораў. Сам Дэмітры Плакс часам называе ўласныя тэксты «рэчы та ці вамі», звяртаючы ўвагу і на форму, і на змест твораў, і на слоўную гульню, што ляжыць у іх аснове.

Кожны «текст» суправаджаецца малюнкам: фотаздымкам, сняжынкам, складзенай з радкоў таго ж «тексту», хаатычна рассыпанных літараў «тексту». Па вялікім рахунку, «текстаў» у кнізе не трыццаць, а шэсцьдзесят, бо і кожны фотаздымак, і кожную адмысловую «сняжынку» можна таксама лічыць тэкстам. У творах адсутнічаюць традыцыйныя знакі прыпынку, але аўтар расстаўляе акцэнты з дапамогай іншых, новых сродкаў: дадатковых прабелаў паміж словамі і ў словах: «...ци то свінец ці то чарніцы вы сы па лі ся»; памеру літар: «...час прайшоў штуршок гіне зноў прыйшоў скuru скінем...»; перастаноўкі складоў у словамах: «...высакамоўна друзлага цела глуздага гожага ПРЫ». Часта аўтар выкарыстоўвае і гульню словаў (на яго працу ўчынілі амаформы, амафоны і амографы): «...па крузе замазаў амаль-

гамай замураваў мурашамі па скуры амаль гамай сонечнага спектру...»; а таксама ўжывае ўсім вядомыя моўныя штампы ў новым сэнсе і кантэксце: «за словамі за думкамі зласлоўнымі задумкамі за гарамі за лясамі самалёт збудуем самі...»

Незвычайным падаецца і сам ход думак аўтара, яго высновы і асацыяцыі. Мова: прадмет і фармальных, і ідэйных пошукаў. Плакс разважае і пра сродкі, якіх не хапае мове для дасканаласці, і пра моўную ідэнтычнасць народа.

Кніга Плакса паказвае і новы спосаб мыслення, і новыя формы выказвання думак. А гэтага дастаткова чытачу, каб сказаць: «Такога я яшчэ не чытаў». Або хаяць б: «Ніколі не бачыў у кнігах сняжынак з літар і радкоў».

Марына Весялуха

■ АҮТОГРАФ

Валянцін АКУДОВІЧ: «Знайсці свой жанр...»

© (Пачатак на стар. 1)

ці то паэмы, ці то раманы, ці ствараць драматургію. А ў чалавека талент, можа, «завостраны» пад элас (меладраму, сатыру альбо яшчэ што заўгодна). Мне не складана прывесці даволі прыкладаў з беларускай літаратуры, дзе добра бачна, як пісьменнік размінуўся са сваім жанрам. Бадай той жа лёс чакаў і мене, каб я нарадзіўся год на дваццаць раней, калі эсэ (як легітымнага жанру) у беларускай літаратуры практична не існавала. Бо і стыль майго жыцця, і лад майго мыслення, і сугестыя майго пісьма наскроў ды татальна эсэстычныя. Таму хоць у якім іншым жанры я быў бы чужаніцай. Карацей кажучы, мне праста пашэнціла «прыйсці ў літаратуру», калі яна выбухнула эсэстыкай.

R. S. Усё вышэйсказанае зусім не азначае, што пісьменнік мусіць абмяжоўваць сябе толькі «свайм жанрам». Але трэба ясна ўсведамляць, што адно ў «свайм» жанры ён можа выявіцца на поўніцу. Да прыкладу, Якуб Колас пісаў і верши, і прозу, але па максімуме выявіўся толькі ў паэмах.

— «Кніганошы» стала вядома, што Вы разам з выдаўцом Iгарам Логвінавым задумалі новую выдавецкую серыю. Што гэта будуць за кнігі, калі не сакрэт? У сэнсе — да чаго рыхтавацца нашым чытачам?

— Пэўна, пра гэта публічна пакуль яшчэ і не трэба было б казаць, але калі Вы ўжо запыталіся, дык хай сабе... Найперш мушу ўдакладніць, што да ўласна задумы я дачынення не маю. Iгар Логвінаў як дырэктар выдавецтва «Логвінаў» прапанаваў мне стаць кураторам гэтага праекту, калі ў агульных рысах ён быў ужо сформуляваны. Ідэя праекту ў тым, каб перадрукаваць усё вартасе, што было ў беларускай літаратуры, прыкладам кажучы, ад «Песні пра зубра» М. Гусоўскага ў адной масавай серыі «народнай кніжкі» — як гэта назвалі б у XIX ст. Цяпер такі фармат называецца «пocket book» («кішэнная кнішка»). Яна мусіць быць таннай наколькі гэта магчыма, і таму ўласна тэкст не прадугледжвае ніякіх аздабленняў (прадмоваў, паслямоваў, навуковага апарату і да т. п.) — толькі кароткія звесткі пра аўтара і ягоны час (ци

эпоху). Пакуль умоўна сфармавана калі 100 пазіцыяў (спіс адкрыты і рухомы), якія падзеленыя на два блокі. Першы блок ахоплівае творы пісьменнікаў, якія ўжо належалі гісторыі, другі складаюць перадрукі найлепшых кніг прыкладна апошніх трыццаці гадоў. Яшчэ адна істотная задача (мэта) праекту — гэта каб кнігі серыі трапілі ў бальшыню кнігарняў па ўсёй Беларусі. Дарэчы, рабочая назва серыі «Я кнігу маю» — спадзяюся, чытачу «Кніганошы» не трэба тлумачыць яе паходжанне.

Мне гэты праект безумоўна падабаецца — таму я і пагадзіўся ў ім удзельнічаць. Але як засведчыла практика першых месяцаў працы над ім — зрушыць гэтак камяніска з гары, каб потым яно ўжо «само» кацілася, будзе вельмі не проста. Прынамсі пакуль выдавецтва ўсё яшчэ ніяк не можа запусціць ужо лічы падрыхтаваныя кнігі ў друк. Зразумела, праблема, як заўсёды, у грашах. Таму набираемся трывущасці, каб далей шукаць сродкі сіверай, што рана ці позна, але ў нас ўсё атрымаеца. Бо задума вартая таго, каб ёй здзейсніца.

■ КАНТАКТЫ

Пададзеная ў бюлетэні кнігі Вы можаце замовіць не-
пасрэдна ў выдаўцоў па наступных кантактах:

Кніжныя серыі:

«Бібліятэчка «Дзеяслові»,
«Кнігарня пісьменніка»,
«Бібліятэка «Бацькаўшчыны»,
e-mail: knihanosza@gmail.com,
тэл.: +375 17 200 70 27

«Гарадзенская бібліятэка»,
e-mail: dzmuchavec@gmail.com,
тэл.: +375 29 133 87 17

ІП «Логвінаў»,
e-mail: logvinovpress@mail.ru,
тэл.: +375 29 667 47 57

ПУП «Кнігазбор»,
e-mail: bknihha@tut.by,
тэл.: +375 29 772 19 14

ПУП «Радыёла-плюс»,
e-mail: siuchykau@gmail.com,
тэл.: +375 29 772 29 58

СТАА «Медысонт»,
e-mail: medisont@gmail.com,
тэл.: +375 29 623 74 10

Выдавецтва «Галіяфы»,
e-mail: bashura@rambler.ru,
тэл.: +375 29 652 00 72

Выдавецтва «Лімарыус»,
e-mail: limarius@yandex.ru,
тэл.: +375 29 679 33 36

ІП «Зміцер Колас»,
e-mail: zkolas@gmail.com,
тэл.: +375 29 623 35 65

«Кнігарня «Наша Ніва»,
e-mail: alaksandradyenko@gmail.com,
тэл.: +375 29 872 26 35

ІНФАРМАЦЫЙНЫ БЮЛЕТЭНЬ

Кніга ноша

№ 4

Заснавальнік: ГА "САНО БЕЛАРУСКИХ ПІСЬМЕНNІКАЎ", МГА "ЗБС "БАЦЬКАЎШЧЫНА"

Інфармацыйны бюлетэнь МГА «ЗБС «Бацькаўшчына» і ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў».

Распаўсюджваецца на правах унутранай дакументацыі.
Наклад 299 асобнікаў. № 4, 12.07.2010.

Адказны за нумар — А. Сачанка.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 15,
220030, тэл./факс: (+375 17) 200 70 27.

E-mail: knihanosza@gmail.com